

Oslo, 6. oktober 2016

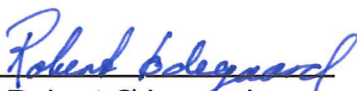
Høringsuttalelse fra Jussbuss til høring om ny domstollov

Viser til høringsbrev av 15.06.16. Vedlagt følger høringsuttalelse fra Jussbuss.

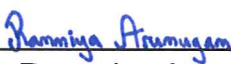
Dersom dere har spørsmål til høringsuttalelsen kan dere ta kontakt på e-post, hog@jussbuss.no, eller på telefon 22 84 29 00. Vi er tilgjengelig alle hverdager mellom kl. 10.00 og 15.00.

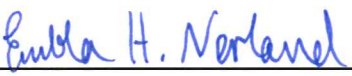
Med vennlig hilsen,
for Jussbuss,

Husleie- og gjeldsgruppa

Robert Ødegaard

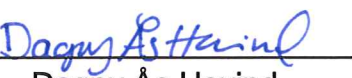

Nora Anker-Rasch

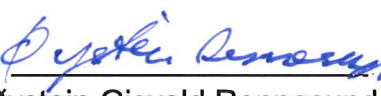

Rammiya Arumugam

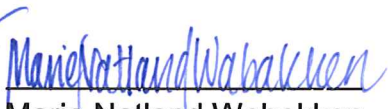

Embla Helle Nerland

Andreas Dalaker

Nora Malini Sætherø

Dagny Ås Hovind

Øystein Gisvold Rennesund

Marie Natland Wabakken

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et rettshjelptiltak drevet av jusstudenter ved Universitetet i Oslo. Vi gir gratis rettshjelp i enkeltsaker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen. Et overordnet mål for oss er å øke den materielle og prosessuelle rettssikkerheten for våre klientgrupper.

Jussbuss behandlet totalt 5 211 henvendelser i 2015, og vi forholder oss aktivt til reglene i domstolloven. Vi bistår og representerer ofte klienter i forliksrådet, og har derfor mye erfaring fra forliksrådene gjennom vår saksbehandling. Vårt hørings svar er fokusert på de delene av utredningen som omhandler forliksrådene.

2. Kommentarer til punkt 18 om forkynnelse

2.1 Forliksrådene må underlegges alminnelige regler for forkynnelse

Jussbuss stiller seg bak forslaget om å fjerne unntaket i dagens regel som åpner for at forliksrådets dokumenter kan forkynnes uten mottakskvittering. For å sikre en forsvarlig rettslig behandling og hensyn til kontradiksjon, er det helt nødvendig at forliksrådet underlegges domstolenes alminnelige regler for forkynnelse.

Forliksrådet er førsteinstans i et stort antall juridiske tvister, og behandlingen i forliksrådet er av stor velferdsmessig betydning for mange. Forliksrådene behandlet omtrent 100 000 saker i 2015. I 70 prosent av disse sakene ble det avsagt dom uten at den ene parten var til stede.¹ I disse tilfellene skjer det ingen realitetsbehandling av sakene, og den som klaget inn saken gis medhold basert på sine påstander. Tallene er urovekkende. De viser at et betydelig antall saker blir avgjort uten noen form for kontradiksjon.

Jussbuss mottar mange henvendelser fra klienter som har fått avsagt dom mot seg i forliksrådet uten å vite at de var innklaget. De har ikke fått anledning til å imøtegå kravet eller å delta i sitt eget rettsmøte. Som regel får de først vite om dommen når klager forsøker å inn drive pengene gjennom namsmyndighetene. Da er ankefristen for lengst oversittet, og de kan sjelden gjøre noe annet enn å betale kravet. Vi erfarer gjennom vår saksbehandling at enkelte aktører spekulerer i å få fraværdommer mot mindre ressurssterke parter.

Forliksrådene selv oppgir at de legger til grunn adressen klager oppgir i forliksklagen, og at de ikke undersøker innklagedes adresse i folkeregisteret. Dersom innklagede ikke svarer, tolkes det i klagers favør. Slik systemet er i dag, kan klager i teorien tjene på å oppgi feil adresse.

Et krav om at forliksrådene sjekker folkeregisteret vil imidlertid ikke være tilstrekkelig. Det er flere grunner til dette. Muligheten for at brev blir borte i posten er reell, og reglene er slik at det er mottaker som har risikoen for postgangen. I noen tilfeller er ikke folkeregistrert adresse oppdatert i tide, eller innklagede kan i perioder være forhindret fra å sjekke posten,

¹ Kilde: Politidirektoratet, presentert av NRK Dagsrevyen 09.05.16:
<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19050916/09-05-2016#t=6m20s>

for eksempel grunnet sykdom eller sosiale problemer. Saksdokumentene er dessuten av avgjørende betydning for innklagedes rettsstilling. Vi understreker at det ikke gjelder noen beløpsgrense for hvilke krav som kan avgjøres ved fraværssdom, og i praksis avsies slike dommer for krav på flere millioner. Samlet er det derfor gode grunner til at man ikke har slått seg til ro med forkynnelse ved alminnelig postgang for noen andre domstoler eller tvisteløsningsorganer. De samme hensynene gjør seg gjeldende i forliksrådene.

Dersom forliksrådet må bruke mottakskvittering, vil antallet fraværssdommer reduseres betraktelig. Dette er den eneste måten vi kan sikre at begge parter vet om saken, og dermed sikre forsvarlig saksbehandling og grunnleggende rettssikkerhet.

2.2 Utvidet adgang til oppfriskning er ikke et fullgodt alternativt

Det foreslås som et alternativ at oppfriskningsreglene i tvisteloven endres. Tanken er at man skal utvide adgangen til å begjære oppfriskning i tingretten fordi man ikke mottok saksdokumenter fra forliksrådet. Jussbuss er enig med løsningen i utkastet hvor man heller endrer forkynnesreglene. En endring i oppfriskningsreglene vil ikke løse problemet.

For det første vil dette virke prosessfremmende. Det fremstår som unødvendig å presse flere saker til tingretten når man i stedet kan løse problemet gjennom en sikker saksbehandling i forliksrådene. Det er bedre å sikre at antall fraværssdommer går ned fremfor å skulle rette opp etter at skaden har skjedd.

For det andre er det prosessøkonomisk uheldig at mange av disse sakene skal måtte gå for tingretten. Størrelsen på kravene varierer fra et par tusen kroner til flere millioner. Vi minner om at å unngå tung behandling av små krav var et av hovedformålene ved opprettelsen av forliksrådene. Dessuten vil den totale ressursbruken potensielt øke betraktelig, ettersom behandling i tingretten er mer omfattende og dyrere enn behandling i forliksrådet.

For det tredje vil ikke oppfriskning være et reelt alternativ for mange. Tingretten har ikke de samme begrensninger i ansvar for saksomkostninger som forliksrådene har. Behovet for advokatbistand er åpenbart større. Man risikerer å måtte betale for rettsbehandlingen, egen advokat og motpartens saksomkostninger. Jussbuss erfarer at svært få av våre klienter har økonomiske eller personlige ressurser til å stevne en sak for tingretten. Selv om man i utgangspunktet mener å ha en god sak, fremstår risikoen ofte for høy til at man velger å forfølge saken.

Ved kun å endre oppfriskningsreglene skyver man kostnadene ved en sikker saksbehandling over på partene i den enkelte sak. I praksis betyr dette at vi flytter fellesskapets utgifter over på den enkelte. Alle andre tvisteløsningsorganer og domstoler er underlagt reglene for forsvarlig forkynnelse. Det samme må gjelde for forliksrådene.

3. Kommentarer til punkt 2.3 om Forliksrådene

3.1 Domskompetanse og mekling

Det fremgår av utkastet at forliksrådene først og fremst skal være meklingsinstitusjoner med begrenset domskompetanse. Vår erfaring er at det ikke er slik i praksis. Som nevnt avsier forliksrådene fraværdsdom i 7 av 10 saker. Mekling skjer altså høyst i 3 av 10 saker, men trolig ender også mange av disse med dom. Selv om rådene primært skulle være meklingsinstanser, må dagens situasjon legges til grunn når man tar stilling til regelverkets utforming.

Jussbuss mener det er problematisk at mekling og rettsmøte skjer samtidig. Det er de samme rådsmedlemmene som både skal mekle og avsi dom hvis mekling ikke fører frem. Dette påvirker både meklerne og partenes opptreden. Dersom rådsmedlemmene mener den ene parten har en dårlig sak, er det vanskelig å gi uttrykk for dette uten å skulle forskuttere et eventuelt domsresultat. Hvis en part får forståelse av at hun har en god sak, kan det fjerne insentivet til å ville inngå forlik. I en mekling skal det være rom for å gi og ta, strekke seg, innrømme og godta ting man ikke ville godtatt eller sagt i en rettsak. Derfor er det nødvendig å starte med blanke ark etter en meklingsrunde når denne ikke fører frem.

Til sammenlikning har både Husleietvistutvalget og Forbrukerrådet løsninger hvor meklingen og domskompetansen er adskilt. I 2015 ble det inngått forlik i 71 prosent av sakene hvor partene møtte til mekling i Husleietvistutvalget.² Jussbuss mener at det må innføres liknende meklingsordninger i forliksrådene, siden de samme hensynene gjør seg gjeldende.

3.2 Rådenes sammensetning

Utkastet foreslår å videreføre § 56 i nåværende domstollov om rådenes sammensetning i ny § 4 i lov om forliksrådene. Det følger av § 4 (2) at kun personer som er «særlig egnet til oppgaven» kan velges som medlemmer.³

Jussbuss mener at minst ett av rådsmedlemmene må ha juridisk kompetanse. Det er hovedregelen i alle andre klage- og tvisteløsningsorganer, for eksempel Inkassoklagenemnda, Forbrukertvistutvalget og Elklagenemnda.

Forliksrådene er i dag gitt en omfattende kompetanse til å avsi rettskraftige dommer. Det er derfor nødvendig at rådet har grunnleggende juridisk forståelse. Størrelsen på kravene varierer, men summen sier ikke noe om hvor komplekst det juridiske spørsmålet er.

² Husleietvistutvalgets årsrapport fra 2015, side 5, avsnitt 7.

³ Dette vilkåret er blant annet diskutert i forarbeidene til nåværende domstollov § 56 (Ot.prop. nr. 22 (2006-2007) lov om endringer av domstolloven. Kapittel 7, punkt 7.3.) Det fremgår at man ønsker at rådsmedlemmene skal ha særskilte personlige egenskaper, men at faglige kvalifikasjoner ikke er nødvendig. Bakgrunnen for dette utdypes ikke.

Tidligere var en sentral del av forliksrådernes oppgave å avsi dommer slik at kreditorene fikk tvangsgrunnlag i saker hvor kravene var ubestridt. Dette er ikke lenger nødvendig, ettersom ubestridte krav nå kan inndrives direkte gjennom namsmyndighetene.⁴ De sakene som nå behandles av forliksrådene er materielle tvister hvor kravene er bestridt. Det er derfor helt nødvendig at rådene kan ta stilling til kravets rettslige grunnlag. En jurist i rådene vil sikre at avgjørelsene er gode og basert på korrekt lovanvendelse. Dette vil forhindre at grunnløse krav blir rettskraftige og kan tvangsinnføres.

3.3 Manglende realitetsbehandling

Jussbuss er også kritisk til at fraværdommene ikke begrunnes. Det gjøres ingen vurdering av sakens materielle innhold eller klagers begrunnelse for sitt krav. Når dommene ikke begrunnes, er det svært vanskelig for den tapende part å vurdere sin rettsstilling. Dette svekker også tilliten til systemet.

Til sammenligning kan Husleietvistutvalget også avsi fraværdommer hvis en part ikke sender tilsvaret. Dette forutsetter for det første at dokumentene er riktig forkynt med mottakskvittering. I tillegg er utvalget forpliktet til å vurdere partenes anførsler og sakens dokumenter, og avgjøre saken på bakgrunn av dette. Jussbuss mener at de samme reglene må gjelde for forliksrådene. Det er ikke holdbart at grunnløse krav gis rettskraft fordi en av partene ikke har fått uttale seg.

⁴ Se tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f.

